

ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเมื่อการปกครองท้องถิ่น – วิถีใหม่

รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม

บทคัดย่อ

หัวใจสำคัญของเครือข่ายทางสังคม อยู่ที่กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกันเป็นประจำ พัฒนาไปสู่การสานความสัมพันธ์ในเชิงคุณภาพ การวางแผนดำเนินกิจกรรม บางอย่างร่วมกัน ด้านหนึ่งก็ช่วยหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมเหล่านั้นมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการประสานพลัง การใช้ทรัพยากร การใช้ พลังงานอย่างประหยัด โดยเฉพาะการรณรงค์ทางสังคมต่างๆ รูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายจะ ได้ผลดี

การบริหารจัดการเครือข่าย แบ่งลักษณะได้เป็น 3 แบบ ได้แก่

- 1) ปัจเจก (individual) สมาชิกที่เป็นแบบตัวบุคคล ไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใดๆ รองรับ แต่ใน ความเป็นตัวบุคคลของเขาเหล่านั้น อาจมีศักยภาพสูงต่ำแตกต่างกันไป บางคนอาจมีเครือข่าย ความสัมพันธ์ที่กว้างขวางยิ่งกว่ากลุ่มองค์กรใดๆ เสียอีก
- 2) ชุมทางหรือองค์กรประสาน (node) สมาชิกในเครือข่ายที่เป็นกลุ่ม องค์กรหรือสถาบันที่ มีศักยภาพในการจัดการประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก
- 3) เครือข่าย (network) สมาชิกที่มีเครือข่ายย่อยๆ อีกมากมายอยู่ข้างหลังและพร้อมที่จะ เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ตามจังหวะ โอกาส และประเด็นที่สนใจ

คำสำคัญ : การสร้างเครือข่ายการเมื่อการปกครองท้องถิ่น.

Promote the construction of a local government network - a new way

Abstracts

The heart of a social network is at the learning exchange activity Exchange information on a regular basis. Developing into a quality relationship planning to carry out some activities together On the one hand, it helps to avoid duplication. On the other hand, it makes those activities more effective and efficient. It is also a synergy Resource use Economical energy consumption especially social campaigns the working model is a network that will work well.

Network management Network elements can be divided into 3 types:

1) Individual means a member who is a person there is no support for any group or organization, but in their individuality. It may have different high potential and low potential. Some people may have a much wider network of relationships than any other group.

2) An interchange or organization of coordination (node) means a member of the network that is a group. Organizations or institutions that have the potential to manage and connect with people. Other groups or organizations A lot more

3) Network (network) means members with sub-networks. Many are in the background and are ready to attend public events based on the timing, occasion and issue of interest.

Keyword: local government network.

ความนำ

การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ การจัดทำฐานข้อมูล โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในด้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจความร่วมมือของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะ และต้องมีการจัดทำสื่อแสดงข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ทำแผนผังโครงสร้างองค์กร ประกอบด้วย รูปถ่าย ระบุชื่อและนามสกุล รวมทั้งตำแหน่งในโครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายความร่วมมือจัดทำ บอร์ดแสดงข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ ประกอบด้วยแผนที่ (Map) แสดงขอบเขตพื้นที่บริการ และ จัดทำร่างแสดงข้อมูลศักยภาพด้านพัสดุ ครุภัณฑ์ และบุคลากร ทั้งเป็นข้อมูลศักยภาพโดยรวม และ ข้อมูลศักยภาพทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกแต่ละแห่งส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยโดยอธิบดี กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ มี วิสัยทัศน์ ในเรื่อง **“การส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน”** และ **“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”** ขึ้นมาเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพของสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนเพื่อเป็น รากฐานสำคัญของประเทศชาติ สืบต่อจากการพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุอันได้ แก่ บริบทและ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวของนานา ประเทศทั่วโลก และประเทศไทยก็ได้รับ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองการปกครอง โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าอย่างก้าวกระโดด ทำให้ประเทศถูกผลักดันให้เร่งพัฒนาและสร้างความเจริญเพื่อไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ด้วย และความเจริญที่มาอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ปัญหาของสังคมที่ มีความซับซ้อน หรือปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมการรองรับให้ ทันต่อสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อส่งมอบบริการ สาธารณะที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้กับประชาชน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อย่างแท้จริง การพัฒนาประเทศไทย 4.0 (ศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความ ต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, : 3) โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ **“Value-Based Economy”** หรือ **“เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม”** โดยใช้พลัง **“ประชา รัฐ”** ซึ่งมีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย ภาคเอกชน ภาคการเงิน การธนาคาร มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่างๆ โดยเน้นตามความถนัด และจุดเด่นของแต่ละองค์กร รวมทั้งความร่วมมือจาก ภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคม ซึ่งภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน ให้การขับเคลื่อนเกิดผลที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ระบอบการเมืองการปกครอง **“ประชาธิปไตยประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)”** ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้ามามี ส่วนร่วมโดยตรงทั้งทางการเมืองและการ บริหารราชการ ดังปรากฏอย่างชัดเจนในเนื้อหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้สิทธิเสรีภาพของชน

ชาวไทยในหลายๆ มาตรการ ซึ่งส่งผลให้เกิดกระแส การตื่นตัวของประชาชนในเรื่องสิทธิมนุษยชน มีการเรียกร้องสิทธิในการรับรู้และสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วม โดยประชาชนเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น มีการรวมตัวเป็นกลุ่มประชาสังคมและเริ่มเรียกร้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและบริหารงานภาครัฐที่โปร่งใสเป็นธรรม รวมทั้ง การเปิดพื้นที่ให้ประชาชน เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรง ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยต้องเปิดระบบราชการเข้าสู่กระบวนการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participative Democracy) ที่ยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) : 2561)

1. การส่งเสริม

การส่งเสริม หมายถึง การให้หรือเพิ่มเติมในด้านความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนัก การมีส่วนร่วม และความพร้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับแบบมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการสร้างเครือข่าย

2) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลในองค์กร

3) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเทศบาลและเทศบาลตำบลในทุกระดับ

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งมักเป็นผู้ดำเนินการเองในเรื่องต่างๆ มาเป็นผู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วมดำเนินการและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทการเป็นผู้ประสานเพื่อสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการต่าง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการให้มี บริการสาธารณะร่วมกัน เช่น ความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครอง การกำจัดขยะ การบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่มี

2. เกี่ยวกับเรื่องการสร้างเครือข่าย

เครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาติดต่อประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่าง

ใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการ
ทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตาม
ผู้มีอำนาจสั่งการ (พลเดช ปิ่นประทีป, <https://www.ldi.or.th :2556>)

Conant (2011) ได้รายงานไว้ใน Harvard Business Review เกี่ยวกับเรื่องการสร้าง
เครือข่าย โดยในเนื้อหานี้จะเป็นการดำเนินงานเพื่อสานความสัมพันธ์กับองค์กร หรือบุคคลอื่นๆ

ผู้ที่สร้างเครือข่ายนั้นๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การจำแนกกลุ่มเครือข่าย เนื่องจากกระบวนการนี้คือการวางเป้าหมายซึ่งจะเป็นการ
สร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้ในลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย และ/หรือครอบคลุมถึงองค์กรนั้น อาจ
จำเป็นที่จะต้องจำแนกลักษณะของเครือข่าย และลักษณะขนาดของเครือข่ายว่าเป็นขนาดเล็ก ขนาด
กลาง หรือขนาดใหญ่ และเครือข่ายเหล่านี้มีเงื่อนไขของการเป็นสมาชิกองค์กรหรือไม่ อย่างไร

2) ถ้ามองความคิดเห็น แน่ใจว่าการสร้างเครือข่ายนั้น จำเป็นจะต้องสร้างความร่วมมือและ
การดำเนินงานร่วมกัน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีข้อมูล
เบื้องต้นของสมาชิก หรือมีการสอบถามที่มาที่ไปหรือความต้องการเข้าร่วมเครือข่ายก่อนเพื่อให้ทราบถึง
เงื่อนไขและความต้องการของสมาชิกที่จะเข้าร่วมในเครือข่ายอีกด้วย

3) ติดตามสมาชิกอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการท การตกลงในการเป็นเครือข่ายร่วมกันแล้วนั้นก็
จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการติดตามและสอบถามสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย เนื่องจากจะเป็นการสร้าง
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

4) ติดตามสมาชิกเป็นประจำผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ทั้งนี้การติดต่อ
สมาชิกผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความหวังใจของสมาชิก
โดยเนื้อหาอาจเป็นเพียงการแจ้งข้อมูลเพื่อให้รู้ หรือให้รับทราบความเคลื่อนไหวของตัวสมาชิกเครือข่าย
อีกด้วย

5) การรักษาสมาชิกเครือข่ายไว้ให้ได้มากและนานที่สุด ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากลุ่มหรือ
เครือข่ายนั้นมีความเป็นพลวัตร (dynamic) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย
นั้น ทั้งนี้การที่จะรักษาสมาชิกภาพของเครือข่ายไว้ให้ได้ยาวนานนั้น จำเป็นต้องมีความจริงจัง มีการ
สนับสนุนสมาชิกเครือข่ายในเรื่องต่างๆ และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ให้ทุกคนได้มี
โอกาสการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

สำหรับในทางสังคมวิทยา เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network)
อย่าง หนึ่ง ที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็น
รูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม
ที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นหรือมองไม่เห็น เป็น

รูปธรรมก็ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะเห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่าย การแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

3. การส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นบริบทสังคมไทย

สร้างความเชื่อมโยงในเรื่องการบริหารจัดการองค์กร โดยการทดลองจริงในเชิงเครือข่าย เช่น มีการไปท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานทั้งระหว่างชุมชนเครือข่ายที่อยู่ภายในจังหวัดและระหว่างภาค โดยระยะเริ่มต้นอาจเป็นภายในภายในจังหวัดก่อน

- เริ่มจากการศึกษาเรียนรู้ระหว่างแต่ละชุมชนเครือข่ายภายในประเทศก่อน เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และเกิดการบอกต่อ เกิดการพูดคุย จากนั้นเมื่อชุมชนเครือข่ายภายในประเทศเกิดความเข้าใจและเข้มแข็งในระดับหนึ่งแล้ว ก็ต่อยอดดำเนินการเครือข่ายชุมชนระหว่างประเทศต่อ

- มีหน่วยงานมาช่วยเหลือดำเนินงานและประสานงาน เช่น ภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน เป็นต้น

- การสร้างความเข้มแข็งให้กับแต่ละชุมชนเครือข่ายโดยตัวแทนของแต่ละชุมชน เช่น มีการถ่ายทอดข้อมูลที่ได้รับเพื่อส่งต่อไปยังสมาชิกชุมชนของแกนนำชุมชนที่เดินทางมาร่วมพัฒนาเครือข่ายที่เทศบาลในครั้งนี้

- พัฒนาเรื่องทักษะการบริหารจัดการองค์กร

- ทำห้องเรียนอบรมเรื่องทักษะการบริหารจัดการองค์กร

- จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเครือข่าย (อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง แบ่งเปลี่ยนหมุนเวียนการเป็นเจ้าภาพ การทำกิจกรรมง่ายๆ ร่วมกัน เช่น การแข่งขันกีฬา การปั่นจักรยาน (ปั่นจักรยานข้ามเทศบาลจากชุมชนหนึ่งสู่ชุมชนหนึ่ง) เป็นต้น

- ทำศูนย์แลกเปลี่ยนความรู้ที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนหรือใกล้เคียง

- การกำหนดรายละเอียดต่างๆ ที่จะช่วยทำให้เกิดการอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มาเยือนหรือชุมชนเครือข่าย เกี่ยวกับสภาพชุมชน กฎระเบียบต่างๆ ของชุมชน

- การให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเสี่ยงของชุมชน แก่ผู้มาเยือน ได้รับทราบผ่านสื่อต่างๆ

- สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

3.1) กิจกรรมที่มาดำเนินการกันนี้ ถือเป็นเชื่อมโยงเครือข่ายหรือไม่

- เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย เนื่องจากทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนต่างๆ

- ลักษณะกิจกรรมที่จัด ทำให้การรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนระหว่างเทศบาล/ภาค

ต่างๆ

- เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย เพราะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของคนที่มาจากหลายๆ
ชุมชน

3.2) การเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งนี้ ในมุมมองของท่าน ควรเป็นแบบไหน

- แบบเครือข่ายเชิงความคิด (การเชื่อมโยงเชิงความคิดที่เหมือนกันและแตกต่างกัน)

- แบบเครือข่ายเชิงวัฒนธรรม (การเชื่อมโยงความหลากหลายทางวัฒนธรรม)

- แบบเครือข่ายการอยู่ร่วมกัน (การเชื่อมโยงการเรียนรู้การอาศัยอยู่ร่วมกัน)

- แบบเครือข่ายทักษะการบริหารการจัดการองค์กร

- แบบเครือข่ายวิถีชุมชน (การเชื่อมโยงวิถีที่แตกต่าง)

- แบบเครือข่ายอาชีพ/การสร้างงาน เพื่อสร้างรายได้ที่มากขึ้นและหลากหลาย

- เครือข่ายต้นแบบ (เช่น ต้นแบบ Home stay ของชุมชนเครือข่ายที่มีความโดดเด่น เป็น
แบบอย่างที่ดี)

- แบบเครือข่ายเชิงความรู้ (แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทักษะการบริหารจัดการ
องค์กรโดยชุมชนที่ได้ดำเนินการมาของแต่ละชุมชนร่วมกัน)

- เครือข่ายการเชื่อมโยงเพื่อดำเนินการร่วมกันระหว่างชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา
และเยาวชน

ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพทาง
ภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ในสังคมซึ่งอิงอาศัยความเอื้ออาทร ความผูกพัน และการมี
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นเครื่องดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตที่ตีร่วมกัน

4. ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในอนาคต

ความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับภาคประชาชน
และภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องของแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ นำไปสู่การยอมรับ ซึ่งกันและกันในผลของ การ
พัฒนาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค
ประชาสังคม/ภาคประชาชน อันเป็นการสร้างพลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบ
ราชการไปสู่เป้าหมาย คือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน และตอบสนองความต้องการ
ของประชาชนได้อย่างแท้จริง รวมทั้ง ผลของการพัฒนาที่เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

- การมาพบปะพูดคุยกันให้บ่อยครั้งของสมาชิกเครือข่าย เพื่อนำมาสู่การจัดทำโปรแกรม
การเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

- เทคโนโลยีต่างๆ เช่น Facebook หรือ line

- อบรมความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ที่สามารถถ่ายทอดให้กับประชาชนได้

- สร้างกิจกรรมระหว่างชุมชนในระหว่างเทศบาล โดยการสลับกันเป็นเจ้าภาพ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นหลักการในการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งจะนำไปสู่ระบบราชการที่มีความสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล เที่ยงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.): 2561) รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญโดยที่หน่วยงานภาครัฐจะมีกลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องและสร้างสรรค์ เป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงได้ (Accessibility) มีการติดต่อสื่อสารสองทางกับประชาชน (Dialogue) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อคิดเห็นของประชาชนมาประกอบ การตัดสินใจขององค์กร พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล รวมไปถึงการจัดกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันทั่วถึง ถูกต้อง โปร่งใส และจริงใจ

5. ประโยชน์ของเครือข่าย

เครือข่าย เมื่อเกิดขึ้นในสถานการณ์หรือกลุ่มใดๆ แล้วนั้น แน่แน่นอนที่สุดว่าจะเป็นการสร้างโอกาสในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ และ/หรือข้อมูลข่าวสาร เพื่อการบริหารทรัพยากรของตนเองภายในหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนของตนเอง และแน่นอนว่าสมาชิกในเครือข่าวนั้น อาจจะประสบความสำเร็จไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกในเครือข่าวนั้นก็มีโอกาสได้รับทราบข้อมูลเพื่อสามารถนำมาใช้ และหรือตัดสินใจได้ภายในกลุ่มสมาชิกหรือองค์กรของตน (Krebs & Holley, 2006) ซึ่ง Allee (2000) ก็ยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การมีเครือข่ายใดๆ ขึ้นมาก็ตาม ล้วนแล้วต่อส่งผลให้มีการจ้างงานเกิดขึ้น นอกจากนี้ ศิริลักษณ์ น้อยปาน (2555) ยังได้กล่าวไว้ส่วนหนึ่งของรายงานว่า “เครือข่ายสังคม ถือเป็นช่องทางการแบ่งปันข้อมูล การขอความช่วยเหลือ การส่งข้อมูลข่าวสารในภาวะวิกฤติซึ่งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ของผู้คนมากมายทั่วโลกในปัจจุบัน” ซึ่งแน่นอนว่าเครือข่ายดังกล่าว แม้ว่าจะจะเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์แต่แนวคิดเชิงประโยชน์ของเครือข่าวนั้น ก็ยังเป็นเรื่องของช่องทางการสื่อสาร การแบ่งปันและการช่วยเหลือกันอีกทางหนึ่งด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชน ของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation – IAP 2) ที่เรียกว่า Public Participation Spectrum ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ระดับ คือ

- 1) ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform)
- 2) ระดับการปรึกษาหารือ (To Consult)
- 3) ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้อง (To Involve)
- 4) ระดับความร่วมมือ (To Collaborate)

5) ระดับเสริมอำนาจประชาชน (Empower) ซึ่งเป็นระดับที่บทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด

สนับสนุนการสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and Enabling) ให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดเวที/การประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจ ประสานงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายภาคประชาชน รวมทั้ง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เพิ่มขีดความสามารถ และเพิ่มโอกาสของภาคประชาสังคมและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นภาคีเครือข่าย และมีบทบาทร่วมทำงานกับภาครัฐในลักษณะหุ้นส่วน ความร่วมมือ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำนักสาธารณะและจิตอาสา

ในสังคมที่เป็นจริง สำนักสาธารณะมีรูปแบบและระดับที่แตกต่างหลากหลาย ในการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายจำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติ และมีวิธีการทำงานร่วมอย่างสอดคล้อง

จิตสำนึกการพึ่งตนเอง เป็นสำนึกพื้นฐานสำคัญของชาวบ้านหรือประชาชนพลเมืองที่จะมีพัฒนาการขึ้นมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ชีวิตของตนเอง กลายเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ไม่เป็นผู้ที่รอคอยการช่วยเหลือจากใครหรือจากรัฐอยู่ร่ำไป

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นสำนึกของการหวงแหน เป็นเจ้าของและรู้สึกร้อนหนาว รับผิดชอบ ต่อสมบัติส่วนรวมในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัว ในกลุ่ม ในองค์กร ในที่ทำงาน ในชุมชน ท้องถิ่นหรือระดับประเทศชาติ

จิตอาสา เป็นสำนึกส่วนตัวที่ยกระดับไปอีกขั้น โดยมีความพร้อมที่จะเสียสละสมบัติและความสะดวกสบายส่วนตัว ลงทุนลงแรงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ โดยไม่หวังผลตอบแทน

จิตสำนึกวีรชน เป็นสำนึกส่วนรวมอีกแบบหนึ่งที่มีอุดมการณ์ความรักประเทศชาติและพี่น้องผู้ร่วมเผ่าพันธุ์เป็นแรงขับเคลื่อน มักพร้อมที่จะเสียสละได้ทั้งชีวิตเลือดเนื้อโดยไม่ต้องมีใครมากระตุ้น

จิตสำนึกโพธิสัตว์ เป็นสำนึกความรัก เมตตาสงสารและเอื้ออาทรในเพื่อนมนุษย์ที่ยากลำบาก อยากให้พ้นจากความทุกข์ยาก ความลำบาก ความขาดแคลนขัดสนต่างๆ อุทิศตนด้วยความเสียสละทุกอย่าง มักมีความศรัทธาและความเชื่อทางศาสนาเป็นพื้นฐาน

6. การวิเคราะห์เครือข่าย

การวิเคราะห์เครือข่าย ส่วนใหญ่หากเป็นด้านสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์นั้น จะอธิบาย โดยหน้าที่ความสัมพันธ์ (functional) ซึ่งโดยมากจะออกมาเป็นค่าสมการ และปรากฏการณ์แต่ Nguyenet al. (2008) ได้กล่าวประโยคหนึ่งไว้ในรายงานของเขาว่า “การที่จะวิเคราะห์เครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสูดนั้นกรอบการวิเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญกว่าเครื่องมือที่นำมาวิเคราะห์

เป็นอย่างยิ่ง” จากเนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนากรอบการวิเคราะห์เครือข่ายนั้น เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการวิเคราะห์เครือข่าย และ/หรือองค์กร นอกจากนี้ Edwina (1990) ยังได้แสดงความเห็นว่า การที่จะวิเคราะห์เครือข่ายนั้น อันดับแรกต้องมีกรอบการวิเคราะห์ จากนั้นจำเป็นต้องเห็นตัวแสดง (actors) ก่อนที่จะมาดูความสัมพันธ์ และการกระจายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตัวแสดงรวมถึงการพิจารณาบทบาทดังกล่าวด้วย ทั้งนี้โดยเฉพาะการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในปัจจุบันมีหลากหลายเครื่องมือที่ช่วยในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องของเครือข่าย โดยฐานความรู้ด้านสถิติเพื่อการวิเคราะห์ถึงค่าปัจจัย และเครือข่าย (factors analysis & Network analysis) แต่ฐานที่สำคัญในการวิเคราะห์นั้นก็คือ การสร้างกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ภายใต้ความเชื่อมโยงของตัวองค์ประกอบภายในของเครือข่าย ตลอดจนองค์ประกอบภายนอกเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน ที่พร้อมจะแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อน และ/หรือการพัฒนาของเครือข่ายภายใต้เงื่อนไขการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่ดำเนินการจัดตั้งขึ้นอีกด้วย

สรุป

ความหมายของชุมชนท้องถิ่นตามแนวคิดทางสังคมวิทยา หมายถึง หน่วยทางสังคม และทางกายภาพอันได้แก่ละแวก บ้าน หมู่บ้าน เมือง โดยมีลักษณะร่วมในความหมายต่างๆ คือ

- 1) ชุมชนท้องถิ่นในฐานะหน่วยทางอาณาบริเวณ คือมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีสมาชิก และหลักแหล่งที่แน่นอนโดยอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์
- 2) ชุมชนท้องถิ่นในฐานะหน่วยหรือระบบทางสังคม เป็นเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพ บทบาท กลุ่มคนและสถาบันชุมชน จึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่
- 3) ชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตวิทยาวัฒนธรรม ชุมชนจะต้องเน้นความผูกพันระหว่างสมาชิกด้วยกันทั้งทางด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรม

ชุมชนท้องถิ่นตามแนวคิดสมัยใหม่ว่าชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) เป็นแนวคิดชุมชนในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาสถานการณ์ของผู้คนในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหา นั้น จึงไม่อาจจำกัดอยู่ในขอบเขตของชุมชนที่มีอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์เล็กๆ ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ที่ทำให้เกิดชุมชนเสมือนจริงที่มีการติดต่อสื่อสารกันแบบไร้พรมแดนขึ้นมา โดยกระบวนการดำเนินการนั้น มุ่งเน้นการมีจิตสำนึกต่อสาธารณะโดยส่วนรวมและเป้าหมายร่วมกัน ความ เป็นชุมชนจะปรากฏขึ้นเมื่อคนได้แสดงถึงอัตลักษณ์ คุณค่า และความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ร่วมกันนั้น เช่นคนบ้านเดียวกันคนบางเดียวกัน ลักษณะที่สำคัญของความเป็นชุมชนอาจจะประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการตามแนวคิด

ของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ คือ (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, <https://www.ldi.or.th>)

1) คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม คือคุณค่าที่เกิดจากความเอื้ออาทร การช่วยเหลือพึ่งพากัน ความซื่อสัตย์

2) ทุนทางสังคม คือ วิธีคิด ระบบความรู้ในการจัดการวิถีความเป็นชุมชนเช่นการใช้ทรัพยากรการจัดระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น

3) สิทธิเกี่ยวกับความชอบธรรม ทุกคน ทุกชั้นจะต้องมีสิทธิ มีกระบวนการยุติธรรม ที่ดำเนินไปภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทั้งแนวตั้ง และแนวนอน

4) การเรียนรู้เชิงพลวัต เป็นการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นปึกแผ่น เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม

คำว่า “**ประชาสังคม**” มาจากภาษาอังกฤษว่า **Civil Society** มีหลายความหมาย เช่น ประชาสังคม คือ พื้นที่การเมืองสาธารณะ (public sphere) ของประชาชนซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลาง และขยายปริมาตรไปสู่ชนชั้น กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย และสนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้ ดังนั้นประชาสังคม จึงเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรม มิได้หมายถึงประชาชนทั้งหมด หรือสังคมทั้งหมด ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองสาธารณะ (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, <https://www.ldi.or.th>)

ประชาสังคม คือ กระบวนการของประชาชนในการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ (political society) ของทุน ดังนั้นประชาสังคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน

การบริหารจัดการเครือข่าย องค์ประกอบในเครือข่ายแบ่งลักษณะได้เป็น 3 แบบ ได้แก่

1) ปัจเจก (individual) หมายถึงสมาชิกที่เป็นแบบตัวบุคคล ไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใดๆ รองรับ แต่ในความเป็นตัวบุคคลของเขาเหล่านั้น อาจมีศักยภาพสูงต่ำแตกต่างกันไป บางคนอาจมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่กว้างขวางยิ่งกว่ากลุ่มองค์กรใดๆ เสียอีก

2) ชุมทางหรือองค์กรประสาน (node) หมายถึงสมาชิกในเครือข่ายที่เป็นกลุ่ม องค์กรหรือสถาบันที่มีศักยภาพในการจัดการประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก

3) เครือข่าย (network) หมายถึงสมาชิกที่มีเครือข่ายย่อยๆ อีกมากมายอยู่ข้างหลัง และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ตามจังหวะ โอกาส และประเด็นที่สนใจ

หัวใจสำคัญของเครือข่ายทางสังคม อยู่ที่กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกันเป็นประจำ พัฒนาไปสู่การสานความสัมพันธ์ในเชิงคุณภาพ การวางแผนดำเนินกิจกรรม บางอย่างร่วมกัน ด้านหนึ่งก็ช่วยหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมเหล่านั้นมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการประสานพลัง การใช้ทรัพยากร การใช้พลังงานอย่างประหยัด โดยเฉพาะการรณรงค์ทางสังคมต่างๆ รูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายจะ
ได้ผลดี

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส. 2543.
- พระมหาสุทนต์อภากโร. เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.). 2547.
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์. 2550.
- สมชาย หิรัญกิตติ. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: บิเนสเวิร์ด , 2542.
- ศิริลักษณ์ น้อยปาน. ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารในผู้สูงอายุที่รักษาด้วยการล้างไตทางช่องท้องแบบต่อเนื่อง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา. 2555.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ , กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์. 2551.
- พลเดช ปิ่นประทีป, <https://www.ldi.or.th :2556/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, <https://www.ldi.or.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2564.
- Conant, R. D. (2011). **Networking: Five steps to building your network**. Harvard Business Review, April 21, 2011 แหล่งข้อมูล <https://hbr.org/2011/04/five-steps-to-buildingyour-ne/> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2564.
- Krebs, V. & Holley, J. (2006). Building smart community through network weaving. . แหล่งข้อมูล <http://www.orgnet.com/BuildingNetworks.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2564.
- Starkey, Paul. **Networking for Development**. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development). 1997.